

Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora

Akademický rok: 2014/2015

Destinace (země, město): Bosna a Hercegovina (entita Republika srbská), Banja Luka

Jméno, příjmení: Mgr. Pavel Cihlář

I ve školním roce 2014-15 probíhala spolupráce mezi lektorem českého jazyka a Filologickou fakultou. Studentům všech fakult Univerzity v Banja Luce byla nabízena možnost poznávání českého jazyka v rámci jazykových kurzů po devadesáti minutách podle intenzity jednou či dvakrát týdně. V předcházejících dvou letech se potvrzovalo, že začíná převládat počet tzv. domácích studentů, tj. kandidátů výuky z řad studentů filologických oborů s dotací 2 x 45 minut týdně, přičemž se mělo jednat o jednu vyučovací hodinu přednášení a v rámci druhé o jazyková cvičení. V posledním školním roce tato zájmová skupina zcela početně zvítězila a poprvé v historii lektorátu zastínila zájemce z ostatních fakult, ať už se v minulosti jednalo o řádné studenty či čerstvé absolventy, kteří se mj. rozhodovali o pokračování ve studiích v České republice. Jak již bylo popisováno i v předcházejících zprávách, význam slova „zájemce“ ve smyslu zájmu o poznávání českého jazyka se činí mírně problematický, což se ukázalo v mnoha podobách i během uplynulého akademického roku. Na jedné straně to skýtá pro pedagoga mnoho výhod z hlediska, že domácí katedry filologického zaměření rezervují učebnu a žákům doporučí studium češtiny jako druhého jazyka z kategorie volitelných předmětů. Na druhé straně právě takto získaný student ztrácí motivaci a češtinu bere jen jako jednu z možností, jak vyhovět studijním požadavkům. Vyučující tak musí hledat optimální řešení v podobě různých kompromisních návrhů, nesmí však zapomenout, že vše má své hranice a při hledání vhodné metody výuky pro skupiny se slabou motivací nesmí zapomínat na skutečnost, že studenty má naučit základy filologického myšlení a pochopení tak svébytného systému – jakým je český jazyk.

K všeobecnému překvapení mi tak na návrh proděkanky Sanji Radanovićové, významné germanistky, byla svěřena i výuka předmětu Český jazyk 3, tedy pokračování vedení kurzu ve třetím semestru pro studenty z Oddělení německého jazyka a literatury. Toto zadání znamenalo vypracovat novou koncepci pro tuto specifickou skupinu, která svůj nezájem dávala velmi okázale najevo, a bylo jen otázkou času, kdy by mohlo dojít k nějakému konfliktu či řešení nastalé situace v souladu s fakultním řádem. Problematika hledání vhodných výukových prostředků a motivačních faktorů byla detailně zmiňována v předcházející výroční zprávě. V této souvislosti však musíme zdůraznit, že i hledání optimálního didaktického řešení má své hranice a pedagog nemůže slevovat ze svých požadavků i záměrů svého zřizovatele, neboť jak již bylo řečeno, jde o záležitost a poznávání jednoho jazykového systému v duchu upevnění filologického způsobu myšlení konkrétních studentů.

S vedením tohoto kurzu se opět objevila nová věc, která souvisela s celkovou úrovní této skupiny po studentských předpokladech i po čisté lidské stránce. Nový studentský řád /respektive jeho nejnovější boloňský výklad/ umožňuje rozložení zkoušek po delší období, mimořádná zkoušková období v dubnu či říjnu, přesto však studenti nedosahují vynikajících výsledků a opakuji ročník, respektive hlavní předměty

svých mateřských filologií, což jim znesnadňuje plnit povinnosti ostatních předmětů, když v podstatě studují dva ročníky naráz.

Z našeho lektorského pohledu bylo problematické, že se všichni studenti nemohli zúčastňovat výuky, musela se jim tedy nabídnout druhá možnost tzv. náhradní výuky, nejlépe druhý den po výuce řádně či jim nabídnout individuální formu konzultací učiva z hodin. Vzhledem k výše popsaným jevům se tato forma nabízela individuálně a byla konzultována s vedením katedry i proděkanou, neboť zde byla důvodná podezření na zneužívání takto nastaveného systému docházky. Student by mohl argumentovat, že nemohl se účastnit ani jedné formy nabízené výuky či by přeskakoval z jednoho modelu na druhý, často i z taktických důvodů ulehčení studijního údělu a potom by se argumentačně bránil způsobem nedůstojným akademickému prostředí. Tomu se chtělo vedení lektorátu i fakulty vyvarovat, žel, při závěrečné zkoušce došlo k útoku ze strany studentky nespokojené s navrhovaným oceněním jejího čtyřsemestrálního úsilí a v souladu s novým fakultním řádem byla přerušena zkouška a přivolána dohlížející osoba z řad našich proděkanů.

Toužebně bylo tedy očekáváno /především z řad našich germanistických kolegů/ či tato klesající tendence našich studentů často bez sebemenší reflexe a absence elementární lidské slušnosti bude pokračovat i po zápisu studentů do prvního ročníku. Naštěstí se tato tendence neprojevila, byť se jedná zatím jen o předběžné analýzy a pravé výzvy na studenty teprve čekají. Noví zájemci o studium českého jazyka však již od počátku prokazovali zájem o náš předmět, byť i tu se v náznacích projevovaly nějaké komplikace v oblasti komunikace a domluvy aktivit, vždy se jednalo o řešitelné problémy. K hladšímu průběhu jistě přispěl i fakt, že v této skupině byli rovnoměrně zastoupeni zájemci ze všech oddělení a kateder fakulty, nejednalo se tak o monolitní skupinu jako v popisovaném případě skupiny studentů německého jazyka druhého ročníku.

Zároveň bylo ze strany lektora přikročeno k nějakým opatřením, což se projevuje především v oblasti didaktického přístupu k posluchačům. V tomto prostředí se ukázalo jako potřebné co nejvíce prokazovat svou profesorskou gloriolu a být velice opatrný při odlehčování formy výuky, neboť místní studenti to zřejmě nevnímají jako výhodu a bonus, spíše jako projev nějaké profesorovy slabosti, která by se mohla v průběhu času nějak využít. To se již dostávám opět ke zmiňovanému druhému ročníku.

Jediným viditelným problémem takto rozmanité skupiny jsou rozdílné požadavky na výuku ze strany mateřských oddělení. Některé požadují jiný počet semestrů, zpravidla se nabízí základní varianta jednoho akademického roku, některá filologická pracoviště již dříve požadovala počet čtyř semestrů, k nim se tedy přidali i kolegové germanisté. Jak již bylo zmiňováno i v předcházející výroční zprávě, některá pracoviště požadují i od lektorů cizích jazyků výuku v rozsahu jednoho či třech semestrů. Jedná se především o domácí katedru srbského jazyka a literatury, která tu spravuje i agendu dalších slovanských jazyků a obecné slavistiky. Tato skutečnost trochu zamrzí, pokud se jedná o programově nejbližší pracoviště s ohledem na potřeby lektorátu, vyjadřuje tu však boj o směřování katedry – či toto pracoviště více odpovídá filologickému vědeckému bádání, nebo se více zaměří na výchovu pedagogického sboru pro potřeby jednoho národa v Bosně a Hercegovině a výuku rodného jazyka a zároveň jednoho z úředních jazyků země i jejich entitétů.

Všechny tyto myšlenky a popisované problémy vytvářejí obraz možnosti spolupráce lektora českého jazyka s ostatními složkami fakulty i celého univerzitního systému a poskytují možnost uvažování o hloupějších skutečnostech dalšího vývoje trvání českého jazyka, což na začátku nového školního roku bude znamenat i změnu taktiky při přípravě vyučovacích skupin. Především by se mělo jednat o nabízení výuky pro studenty ostatních fakult, nejen pro domácí filology či další zástupce humanitních oborů, a zjistit tak potencionální dlouhodobější zájem o český jazyk. Vzhledem k popisovaným zkušenostem je možné, že se původní očekávání z roku 2006 /tj. prvního roku fungování LČJ v BL/ již naplnila a mohlo by se teoreticky uvažovat o jiné formě podpory výuky a propagace české kultury v bosenskosrbském prostředí – např. nabídky češtiny jako slovanského jazyka v rámci letních škol, podpora českých aktivit u druhých institucí, především krajských apod. V každém případě se jedná o výzvu pro lektora pokusit se na začátku nového roku sestavit co nejrozmanitější skupiny zájemců o studium ze všech ročníků a oborů banjalucké univerzity /či případně i jiných vzdělávacích subjektů/ a studenty motivovat k novým výzvám, což v minulosti představoval studijní či pracovní pobyt v České republice.

V následujícím školním roce bude tato strategie konfrontována i s plánem Filologické fakulty otevřít i další pracoviště typu lektorátů zahraničních filologií, podle posledních zpráv z Vědecko-výukové rady při fakultě by se jednalo o jazyk katalánský, čínský i slovinský, v budoucnosti i o spolupráci se zeměmi Visegrádské čtyřky, které mají na území banjaluckého regionu i příslušníky své národnostní menšiny, tj. především o maďarskou a polskou menšinu. V současnosti se nedá odhadnout, jak tato nabídka nových jazyků bude přijata ze strany studentů obecně a zda se tento boj o zájemce bude týkat čistě Filologické fakulty UBL, nebo zasáhne i do programů ostatních humanitně orientovaných fakult či technicky zaměřených pracovišť v rámci celého univerzitního prostředí v Banja Luce.

Po dosavadním pročitání obsahu zprávy by se mohlo zdát, že se jednalo o slabší akademický rok plný neúspěchů. Naštěstí byl uplynulý rok bohatý na události ohledně spolupráce s dalšími institucemi veřejného života v Bosně a Hercegovině. I on by si zasloužil v této oblasti nějaké charakteristické pojmenování, tedy jednalo se o rok změn a navazování nových forem spolupráce. Popisované změny souvisí především s příchodem nových pracovních sil, což se týká i oblasti vzájemné podpory a úspěšného plnění stejných záměrů ze strany zastupitelského úřadu České republiky se sídlem v Sarajevu. I zde došlo k personálním změnám při obsazování funkce zástupce velvyslance pro oblast politiky, kultury a vědy, v průběhu jarních měsíců došlo i k seznámení nového velvyslance J. E. Jakuba Skalníka s podmínkami působení lektorátů i krajských sdružení na území druhého entitou – tj. Republiky srbské.

V této části Bosny a Hercegoviny pokračovala bohatá forma spolupráce s krajskými organizacemi. Za velmi úspěšnou považujeme vzájemnou podporu mezi naším lektorátem a českými besedami na venkovském prostředí – především v obci Mačino Brdo u Prnjavora a v obci Nova Ves v okrese Srbac. Tato sídla stále ještě náleží administrativně v Republice srbské, v širším pojetí slova smyslu regionu Banja Luky, vzhledem k své blízkosti s hranicí historické země Slavonie mají bohaté styky s českými krajany na chorvatské straně pohraniční řeky Sávy, což má též vliv na zachování tradic a úroveň českého jazyka. Především za přínosnou požadujeme spolupráci s krajany z Nové Vsi i celého srbského okresu, která se projevila naší společnou účastí na tradičních setkáváních u příležitosti mariánského svátku či pravidelného pečení bosenského kaštanu na začátku listopadu. Též nám je ctí, že bylo ze strany ZÚ ČR, případně i jiných institucí, vyslyšeno přání a přátelské doporučení a mladí lidé, vesměs studenti, mohou toto léto studovat jazyk předků v Dobrušce či na Letní škole slovanských jazyků v Olomouci.

Personální změny se týkaly i nejznámější a největší krajské organizace, tj. České besedy – Sdružení Čechů města Banja Luka. Po dlouhém období pevné vlády profesora Vladimíra Bláhy byl tento úřad předán do rukou dosavadní členky užšího vedení, paní Mařenky Andulajević, rozené Havlíkové. Po počátečním váhání tak došlo k navazování spolupráce a dohledu nad projekty spolupráce v oblasti kultury a práce krajského sdružení. Tato forma komunikace s novým vedením přinášela lektorovi nový smysl práce, kdy nebyl jako dříve zván pouze k otrockému překladu nesrozumitelných textů ze strany českých institucí, ale byly mu přidělovány tvůrčí úkoly a vždy se bral ohled na jeho odborný názor i obyčejný lidský pohled. Plody této spolupráce snad budou oceněny během účasti na 8. Mezinárodním krajském festivalu v Praze, kdy bude představeno jubilejní 50. číslo informačního bulletinu *Banjalučtí krajané* – poprvé ve dvoujazyčném vydání. O změně komunikace uvnitř vedení ČB BL vypovídá i fakt, že na společné akce přicházejí a často si pracovní úkoly zamlouvají i relativně mladí členové – potomci českých osídlenců – věkových kategorií od 18 do 40 let.

Uplynulý školní rok 2014-15 byl jistě náročný, přinesl některé nové potěšitelné změny, naděje a dal zapomenout na nešťastné komunikační nesrovnalosti mezi institucemi v České republice i zde, ať už mluvíme o zemi Bosně a Hercegovině či její správní jednotce Republiky srbské. Přípravné období na nový školní rok již připravuje nové výzvy pro naše jazykové pracoviště a doufejme tedy, že spolupráce s mladými lidmi bude nadále prospěšná pro všechny zainteresované strany a zájemci o českou kulturu a jazyk předků budou nadále využívat naší pomoci – necht' v rámci akademické půdy či krajských aktivit.